

NEW YORK TIMES BESTSELLER

SVETOVÁ VOJNA

DEJINY SVETOVÉHO KONFLIKTU SO ZOMBIE

MAX BROOKS

**S V E T O V Á
V O J N A**

Z

DEJINY SVETOVÉHO KONFLIKTU SO ZOMBIE

M A X B R O O K S

PREMEDIA

**S V E T O V Á
V O J N A**

Z

DEJINY SVETOVÉHO KONFLIKTU SO ZOMBIE

M A X B R O O K S

World War Z: An Oral History of the Zombie War

Max Brooks

Copyright © by Max Brooks, 2006

The right of Max Brooks to be identified as the Author of the Work has been asserted by him in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988.

All characters in this publication are fictitious and any resemblance to real persons, living or dead, is purely coincidental.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the publisher.

Max Brooks: Svetová vojna Z

Vydala Premedia Group, s.r.o., Bratislava 2013

Grafická úprava textu Izabela Koska, obálka Igor Slovák,

redakcia Tomáš Mrva

Prvé vydanie

Copyright © Max Brooks, 2006

Preklad © Zuzana Demjánová, 2013

ISBN 978-80-89594-96-2

OBSAH

ÚVOD

7

VAROVANIE

11

VINA

49

VEL'KÁ PANIKA

69

OBRAT

105

DOMÁCI FRONT: SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ

135

OKOLO SVETA A NAD NÍM

181

TOTÁLNA VOJNA

255

ZBOHOM

307

*Venované Henrymu Michaelovi Brooksovi,
vdaka ktorému som zatúžil zmeniť svet*

ÚVOD

Hovoria tomu rôzne: Kríza, Temné roky, Živá pohroma a potom existujú ešte novšie a „šťavnotejšie“ názvy ako svetová vojna Z alebo prvá svetová Z-vojna. Mne osobne sa tá posledná prezývka nepáči, pretože nezvratne naznačuje druhú svetovú Z-vojnu. Pre mňa to bude navždy vojna so zombie, a hoci mnohí budú namietajú, že slovo *zombie* nie je vedecky presné, budú sa musieť napokon zmieriť s celosvetovo prijatým názvom pre tvory, ktoré nás takmer vyhubili. *Zombie* je stále skľučujúcim pojmom. Žiadne iné slovo nie je schopné vyvolať toľko spomienok a emócií, a práve tieto spomienky a emócie sú predmetom tejto knihy.

Toto je záznam najväčšieho konfliktu ľudských dejín a za svoj vznik vďačí omnoho menšiemu, osobnejšiemu konfliktu medzi mnou a predsedníčkou Povojnovej komisie Organizácie Spojených národov. Zo začiatku som v komisii pracoval so skutočne úprimným zanietením. Dostával som cestovné diéty, mal som prístup k utajeným materiálom, k dispozícii elektronických aj ľudských prekladateľov, ako aj hlasom ovládaný transkripčný prístroj (najúžasnejší darček, keďže píšem na počítači asi najpomalšie zo všetkých ľudí) – toto všetko svedčilo o rešpekte a ocenení mojej práce na tomto projekte. Pochopiteľne ma šokovalo, keď som zistil, že z konečnej verzie správy vymazali takmer polovicu toho, čo som odovzdal.

„Bolo to príliš intímne,“ povedala predsedajúca počas jednej z našich „ohnivých“ diskusií. „Priveľa názorov, priveľa pocitov. Tak tá správa nemala vyzeráť. Potrebujeme jasné fakty a čísla, nezakalené ľudským faktorom.“ Prirodzene, mala pravdu. Oficiálna správa bola zbierkou chladných, tvrdých dát, objektívnou správou „po ukončení akcie“, ktorá umožní budúcim generáciám

študovať udalosti apokalyptického desaťročia bez toho, aby ich ovplyvnil „ľudský faktor“. Ale nespája nás práve ľudský faktor s našou minulosťou? Budú budúce generácie zaujímať chronológie a štatistiky škôd viac, ako by ich zaujíмали osobné záznamy osôb, ktoré sa od nich až tak veľmi nelíšia? Neriskujeme vyhlúčením ľudského faktora také odosobnenie od dejín, ktoré by, božechovaj, jedného dňa vyústilo do ich zopakovania? A napokon, nie je ľudský faktor jediným rozdielom medzi nami a nepriateľmi, ktorým hovoríme „živí mŕtvi“? Takto som argumentoval pred mojou šéfkou, ktorá po poslednom výkričníku za „nemôžeme dovoliť, aby tieto príbehy umreli“, okamžite odvetila: „Tak to nedovoľte. Napíšte knihu. Máte všetky poznámky a z právneho hľadiska nestojí nič v ceste tomu, aby ste ich využili. Kto vám bráni, aby ste tieto príbehy udržali živé na stránkach vašej vlastnej (nadávka vymazaná) knihy?“

Niekoľkí kritici budú nepochybne napádať koncept knihy obsahujúcej taký osobný opis dejín tak krátko po ukončení celosvetových nepokojov. Napokon uplynulo len dvanásť rokov odvtedy, čo vyhlásili Deň amerického víťazstva v kontinentálnych Spojených štátoch, a sotva desať rokov odvtedy, čo posledná veľká svetová veľmoc oslávila ustanovenie Dňa víťazstva v Číne. Väčšina ľudí pokladá práve tento deň za oficiálne ukončenie vojny. Akoby sme teda mohli získať skutočnú perspektívu, keď slovami jedného kolegu z OSN: „Mier trvá teraz práve tak dlho ako vojna.“ Je to pádny argument a vyžaduje si odpoveď. Pre túto generáciu, pre tých, ktorí bojovali a trpeli, aby sme zažili toto desaťročie mieru, je čas nepriateľom aj spojencom. Áno, v nasledujúcich rokoch získame väčší odstup, pri pohľade na spomienky cez filter zrelšieho povojnového sveta budeme múdrejší. Ale mnohé spomienky už nebudú existovať. Budú uväznené v príliš zničených a zoslabnutých telách a dušiach na to, aby mohli vidieť plody, ktoré prinieslo ich víťazstvo. Nie je veľkým tajomstvom, že očakávaná dĺžka života na svete je len slabým odvarom čísla spreď vojny. Podvýživa, znečistenie, vypuknutie predtým vymiznutých chorôb sú dokonca i v Spojených štátoch napriek vzráhajúcej sa ekonomike a všeobecnej zdravotnej starostlivosti, realitou súčasnosti. Jednoducho chýbajú zdroje na odstraňovanie fyzických a duševných škôd. Práve pre tohto nepriateľa, nepriateľský čas, som zabudol na luxus spätného pohľadu a publikoval som príbehy preživších. Azda o niekoľko desaťro-

čí sa niekto podujme na zaznamenanie spomienok preživších, už omnoho starších a múdrejších. Možno to budem aj ja.

Hoci je táto kniha predovšetkým knihou spomienok, obsahuje mnohé technologické, spoločenské, ekonomické a iné detaily, ktoré sa nachádzali aj v pôvodnej správe komisie, keďže súvisia s príbehmi ľudí na týchto stránkach. Je to ich kniha, nie moja, usiloval som sa byť v nej natoľko neviditeľný, ako sa len dá. Otázky v texte sú len ilustráciou otázok, ktoré si azda kladú čitatelia. Snažil som sa nesúdiť, nekomentovať a ak má byť nejaký ľudský faktor odstránený, nech je to ten môj.

Z VAROVANIE

AGLOMERÁCIA ČCHUNG-ČCHING, SPOJENÁ ČÍNSKA FEDERÁCIA

[Pred vojnou žilo v tomto regióne okolo tridsaťpäť miliónov ľudí. Teraz ich tu žije sotva päťdesiat tisíc. Vláda sa rozhodla zamerať svoju pozornosť na hustejšie osídlené pobrežné oblasti. V povodí rieky Jang-c'-ťiang nie je žiadna centrálna rozvodná sieť ani vodovodné potrubie. Ale na uliciach už aspoň neležia trosky a miestna „bezpečnostná rada“ zabránila vypuknutiu povojnových nepokojov. Predsedom rady je Kuang Ťing-šu, lekár, ktorý je napriek pokročilému veku a vojnovým zraneniam stále schopný navštevovať všetkých svojich pacientov.]

Prvý prípad som videl vo vzdialenej dedine, ktorá nemala oficiálne meno. Obyvatelia jej hovorili Nový Ta-čchang, ale to bolo skôr z nostalgie. Ich pôvodný domov sa volal Starý Ta-čchang. Ten existoval od obdobia Troch kráľovstiev, boli tu stáročné farmy a domy a dokonca i stromy. Keď dokončili priehradu Tri rokliny a voda začala stúpať, rozobrali Ta-čchang tehlu po tehle a pre-

niesli ho na vyššie položený pozemok. Tento Nový Ta-čchang však už nebol mestom, ale „národným historickým múzeom“. Pre týchto chudobných roľníkov to musela byť srdcervúca irónia – zachránili im mesto, len aby ho mohli navštevovať turisti. Azda niekto z nich nazval novú osadu Nový Ta-čchang preto, aby zachoval aké-také spojenie s ich pôvodom. Netušil som, že tento druhý Nový Ta-čchang existuje, tak si viete predstaviť, aký som bol prevrpený, keď ma tam zavolali.

V nemocnici bolo ticho. Napriek narastajúcemu číslu nehôd pod vplyvom alkoholu to bola pokojná noc. Motoriky boli čoraz populárnejšie. Zvykli sme hovorievať, že americké harley-davidsony zabili viac mladých Číňanov ako vojaci počas kórejskej vojny. Preto som bol taký vďačný za pokojnú službu. Bol som unavený, boleli ma chrbát a nohy. Práve som si šiel zapáliť cigaretu a pozrieť sa na východ slnka, keď mi zapípal pager. V tú noc slúžila nová recepčná a nerozumela celkom miestnemu dialektu. Stala sa nehoda, alebo niekto ochorel. Bolo to naliehavé, to pochopila, a porozumela i prosbe o okamžitú pomoc.

Čo som mal robiť? Mladí lekári, deti, ktoré si mysleli, že medicína je len spôsobom, ako sa nabaliť, by iste nešli pomôcť akýmsi *nongmin*¹ len preto, že potrebujú pomoc. Asi som ešte stále v hlúbke duše revolucionárom. „Je našou povinnosťou byť zodpovedným za ľudí.“² Tieto slová pre mňa ešte stále niečo znamenajú... a ja som si ich opakoval, keď sa môj starý Deer³ natriasal a poskakoval po blatistej ceste, ktorú vláda prisľúbila vyasfaltovať, nikdy sa však k tomu nedostala.

Trvalo mi veľmi dlho, kým som to miesto našiel. Oficiálne neexistovalo, preto ani nebolo na mape. Niekoľkokrát som zabľúdil a musel som sa pýtať na cestu miestnych, ktorí si mysleli, že sa chcem dostať do skanzenu, a nie do obce. Keď som konečne prišiel k malej osade na kopci, dochádzala mi trpezlivosť. Spomínam si, že som si pomyslel: *Dúfam, že to bude sakramentsky vážne, lebo inak...* Keď som však zbadal ich tváre, oľutoval som to.

Bolo ich sedem, ležali na lôžkach takmer v bezvedomí. Deďinčania ich premiestnili do svojej novej spoločenskej miestnosti.

¹ Roľník, pozn. prekl.

² Z knihy Výroky predsedu Mao Ce-Tunga, pôvodne z „Situácia a naša stratégia po víťazstve v odboji proti Japonsku“, 13. august 1945

³ Predvojnový automobil vyrábaný v Čínskej ľudovej republike.

Bola to len hrubá stavba. Vzduch bol chladný a vlhký. *Prirodzene, že sú chorí*, pomyslel som si. Spýtal som sa dedinčanov, kto sa o tých ľudí staral. Povedali, že nik, vraj to nie je bezpečné. Všimol som si, že dvere boli zvonka zamknuté. Dedinčania boli očividne vydesení. Krčili sa a šepkali si. Niekoľkí postávali opodiaľ a modlili sa. Ich správanie ma rozčúlilo. Aby ste ma chápali, nehneval som sa na nich ale na to, čo to vypovedá o našej krajine. Po storočiach cudzieho útlaku, vykorisťovania a ponížovania sme konečne dosiahli právoplatné miesto medzi národmi ako ústredná mocnosť. Boli sme najbohatšia a najdynamickejšia svetová veľmoc, vynikali sme všade od vesmíru po kybernetický svet. Začínalo sa to, čo svet konečne uznal za „čínske storočie“, a napriek tomu mnohí z nás stále žili ako títo spiatočnícki roľníci, boli zaostalí a verili poverám ako barbari z éry Jang-šao⁴.

Ešte stále som bol ponorený do povýšeneckej kultúrnej kritiky, keď som si kľakol, aby som vyšetril prvú pacientku. Mala štyridsaťstupňovú horúčku a veľmi sa triasla. sotva bola pri vedomí a len slabozastonala, keď som jej pohol končatinami. Na pravom predlaktí mala hryznú ranu. Keď som ju pozornejšie prezrel, uvedomil som si, že nebola zvieracia. Rádus záhryzu a odtlačky zubov poukazovali na menšiu, azda veľmi mladú, ľudskú bytosť. Hoci som sprvu predpokladal, že rana bola zdrojom infekcie, videl som, že poranenie je prekvapivo čisté. Opýtal som sa dedinčanov, kto sa staral o týchto ľudí. Opäť mi odvetili, že nik. Vedel som, že to nemôže byť pravda. Ľudské ústa sú plné baktérií, dokonca sú nehygienickejšie ako psia tlama. Ak nik nevyčistil žene ranu, ako to, že nebola infikovaná?

Vyšetril som aj šesť ostatných pacientov. Všetci mali podobné symptómy, podobné rany na rozličných častiach tiel. Spýtal som sa muža, ktorý sa mi videl najrozumnejší, kto alebo čo im spôsobilo tieto zranenia. Povedal mi, že sa to stalo, keď sa „ho“ snažili upokojiť.

„Koho?“ spýtal som sa.

„Pacienta Nula“ som našiel za zatvorenými dverami opusteného domu na konci mestečka. Bol to dvanásťročný chlapec. Zápästia a nohy mal zviazané umelohmotným motúzom. Hoci mu zodrpal kožu, nevidel som žiadnu krv. Nebola ani na ostatných ranách a ryhách na jeho nohách a rukách. Dokonca nekrvácala ani veľká suchá diera tam, kde mal kedysi pravý palec na nohe. Zvíjal sa ako zviera, jeho vrieskanie tlmila handra v ústach.

⁴ Obdobie 5000 – 3000 rokov pr.n.l., pozn. prekl.

Najprv sa ma usilovali dedinčania zadržať. Varovali ma, aby som sa ho nedotýkal, pretože je prekliaty. Chlapcova pokožka bola chladná a sivá ako betón, na ktorom ležal. Nebilo mu srdce a nenahmatal som mu ani pulz. Mal divoké oči, široké a zapadnuté v jamkách. Upieral ich na mňa ako predátor. Počas vyšetrenia bol nevysvetliteľne nepriateľský, snažil sa do mňa zadrapiť zviazanými rukami a počul som, ako mu cvakali zuby.

Bol taký násilný, že mi museli pomáhať dvaja najmocnejší dedinčania. Najprv sa k tomu nemali, bojzливо sa schovávali pri dverách. Vysvetlil som im, že sa nemôžu nakaziť, ak si navlečú rukavice a masky. Potriasli hlavou, nuž som im to prikázal, hoci som na to nemal žiadnu zákonnú právomoc.

To stačilo. Dvaja veľkí zavalití muži si ku mne kľakli. Jeden držal chlapca za nohy a druhý za ruky. Chcel som mu odobrať krv, no namiesto nej zo žily vytekla len hnedá lepkavá tekutina. Keď som vyťahoval ihlu, chlapec sa začal opäť divoko vzpierať.

Jeden z mojich „podriadených“, ten, ktorý ho držal za ruky, ho pustil a chcel mu ich uväzniť pod svojimi kolenami. Chlapec sa však mykol a ja som začul, ako mu puklo v ľavej ruke. Ostré hrany vretennej a laktovej kosti prepichli jeho sivé mäso. Hoci chlapec nezaplakal, zdalo sa mi dokonca, akoby si to ani nevšimol, mojím dvom dvom asistentom to stačilo, odskočili a vybehli z miestnosti.

Inštinktívne som i ja ustúpil o pár krokov dozadu. Hanbím sa za to. Bol som lekárom po väčšiu časť môjho dospelého života. Vycvičila ma a... mohol by som dokonca povedať, že ma i „vychovala“ Ľudová oslobodenecká armáda. Ošetril som nespočetné množstvo bojových zranení, neraz som čelil smrti a teraz som bol prestrašený, vskutku som sa tohto útleho dieťaťa bál.

Chlapec sa otáčal ku mne a ruka sa mu už načisto oddelila od tela. Koža a svaly sa odtrhali od seba, až napokon nezostalo nič len kýpeť. Uvoľnenou pravou rukou, stále ešte priviazanou k odtrhnutej ľavej, si chlapec pomáhal a plazil sa po zemi.

Poponáhľal som sa von a zamkol som za sebou dvere. Snažil som sa pozviechať, ovládnuť hrôzu a hanbu. Hlas sa mi zlomil, keď som sa pýtal dedinčanov, ako sa chlapec nakazil. Nik neodvetil. Počul som, ako chlapec udiera pästou do dverí. Snažil som sa ovládnuť, aby som sa pri tom zvuku nestrhol. Modlil som sa, aby si nevšimli, ako sa mi z tváre vytráca farba. Zakričal som zo strachu a frustrácie, že *musím* vedieť, čo sa stalo tomu dieťaťu.

Predstúpila mladá žena, azda jeho matka. Bolo vidno, že preplakala celé dni, jej oči boli suché a červené. Priznala, že sa to stalo, keď šiel chlapec s otcom na „rybačku pri mesiaci“, čo je výraz pre potápanie sa za pokladom v potopených ruinách priehrady Tri rokliny. Pod hladinou bolo tisíc sto opustených dedín, miest a dokonca aj veľkomiest, čiže bola nádej, že nájdu niečo cenné. V tých dňoch to bolo bežné a tiež nelegálne. Vysvetľovala, že neplienili, veď to bola ich vlastná dedina, Starý Ta-čchang, a len sa snažili získať majetok z domov, ktoré nepremiestnili. Opakovala to dovtedy, kým som ju neprerušil a nesľúbil jej, že to neohlásim na polícii. Napokon mi povedala, že chlapec pribehol domov s plačom a na nohe mal hryznú ranu. Nevedel, čo ho uhryzlo, voda bola príliš tmavá a mútna. Otca viac nikto nikdy nevidel.

Siahol som po videotelefóne a vyťukal som číslo doktora Gu Wen-Kueja, starého kamaráta z armádných čias, ktorý teraz pracoval na Ústave infekčných chorôb pri Čchungčchingskej univerzite.⁵ Vymenili sme si zopár zdvorilostných otázok o zdraví, vnučkoch – tak sa to patrilo. Potom som mu povedal o prípade a počúval som, ako žartuje o hygienických návykoch horalov. Nasilu som sa zasmial, ale opakoval som mu, že si myslím, že ide o niečo vážne. Takmer váhavo sa ma spýtal na symptómy. Povedal som mu všetko: o záhryzoch, horúčke, chlapcovi, ruke... a zrazu zmeľavel. Už sa nesmiel.

Povedal mi, aby som mu ukázal nakazených. Vrátil som sa do spoločenskej budovy a zamával som kamerou telefónu nad každým pacientom. Požiadal ma, aby som šiel s kamerou trochu bližšie ku každému pacientovi. Urobil som to a keď som obrátil telefón naspäť k tvári, zistil som, že videohovor prepol na obyčajný telefonát.

„Zostaň tam, kde si,“ povedal zdržanlivým bezvýrazným hlasom. „Zisti, kto prišiel do kontaktu s infikovanými. Oddel tých, ktorí sa už infikovali. Ak upadnú do kómy, vyprázdnite miestnosť a zabezpečte východy.“ Mal monotónny robotický hlas, akoby si túto reč pripravoval, alebo ju čítal. Spýtal sa ma: „Si ozbrojený?“

„Prečo by som mal byť?“ spýtal som sa ho. Povedal mi, že sa mi ozve, opäť tým nevýrazným hlasom. Vraj musí vybaviť zopár telefonátov a že mám v priebehu niekoľkých hodín očakávať „posily“.

Ani nie o hodinu dorazilo päťdesiat mužov v armádných vrtuľ-

⁵ Ústav infekčných a parazitných chorôb pri Prvej fakultnej nemocnici Čchungčchingskej lekárskej univerzity.

ní Koch Z-8A. Všetci mali na sebe ochranné odevy. Povedali, že sú z ministerstva zdravotníctva. Nevie, či verili tomu, že niekoho oklamú. Dokonca i dedinčania zo zapadnutej osady rozpoznali v ich chvastavom prejave a nafúkanej arogancii mužov z KAPu⁶.

Svoju pozornosť sústredili na spoločenskú miestnosť. Pacientov vyniesli na nosidlách so spútanými končatinami a zapchatými ústami. Potom šli po chlapca. Vyniesli ho vo vaku na mŕtvolu. Jeho matka sa roznaříkala, keď ju i zvyšok dediny zhromaždili a začali „vyšetrovať“. Zapisovali si mená, odoberali krv. Jedného po druhom vyzliekli a odfotili. Ako posledná prišla na rad stará vyschnutá žena. Mala chudé, zhrbené telo, tvár pokrytú tisíckou vrások a bolo vidno, že drobné chodidlá jej ako dievčatku zväzovali. Kostnatou päťou zahrozila „lekárom“. „Toto je trest! Pomsta za Feng-tu!“ zakričala.

Myslela tým Mesto duchov, v ktorom boli chrámy zasvätené podsvetiu. Podobne ako Starý Ta-čchang aj Feng-tu nešťastne prekážalo napredovaniu Číny. Obyvateľov mesta najprv evakovali, potom ho zrovnali so zemou a zaplavili. Nikdy som nebol poverčivý a nepripustil som, aby ma ktokoľvek nalákal na ópium ľudstva. Som lekár, vedec. Verím len tomu, čo vidím a čoho sa môžem dotknúť. Feng-tu som vždy vnímal ako lacnú, gýčovú pascu na turistov. Prirodzene, že ma starenine slová nevydesili, ale ten tón v jej hlase, ten hnev... za svoj život už videla mnoho pohrôm: vojenských diktátorov, Japoncov, šialenú nočnú moru Kultúrnej revolúcie... vedela, že prichádza ďalšia búrka, hoci nebola dostatočne vzdelaná na to, aby jej porozumela.

Môj kolega Dr. Kuej to pochopil až pridobre. Dokonca riskoval krk, keď ma varoval a dal mi dostatok času zavolať si a možno upozorniť niekoho ďalšieho predtým, ako prišli poverenci „ministerstva zdravotníctva“. Zistil som to podľa toho, čo povedal. Podľa frázy, ktorú nepoužil už veľmi dlho, naposledy, keď sa rozpúťali „drobné“ pohraničné nepokoje so Sovietskym zväzom. To bolo v roku 1969. Schovávali sme sa v podzemnom bunkri na našom brehu rieky Ussuri, asi kilometer po prúde od Cchen Paoa. Rusi sa pripravovali na dobytie ostrova, ich delostrelectvo masívne udieralo na naše jednotky.

S Guom sme sa pokúšali odstrániť šrapnel z brucha vojaka, ktorý nebol oveľa mladší od nás. Mal roztrhané brucho a plášte sme

⁶ Kuo-fia an-čchüan pu: predvojnové ministerstvo štátnej bezpečnosti.

mali špinavé od jeho krvi a výkalov. Každých sedem minút sa zatriasla zem a my sme sa museli zohnúť nad jeho telom, aby sme ochránili ranu pred padajúcou hlinou. Nakláňali sme sa dostatočne na to, aby sme počuli, ako tichučko narieka a volá svoju matku. Počuli sme aj iné hlasy, ozývali sa z čiernej tmy, hneď za vchodom do nášho bunkru. Boli to zúfale, nahnevané hlasy, ktoré nemali čo hľadať na našej strane rieky. Dvaja vojaci ostali stať pred bunkrom. Jeden z nich zakričal „Specnaz!“ a začal strieľať do tmy. Teraz sme počuli aj iné strely. Nevedeli sme, či to strieľali naši alebo Rusi.

Opäť sa otriasla zem a my sme sa naklonili nad umierajúceho chlapca. Guova tvár bola len niekoľko centimetrov od mojej. Po čele mu stekal pot. Dokonca i v tlmenom svetle parafínového lampáša som videl, že je bledý a trasie sa. Pozrel sa na pacienta, potom na východ z bunkra, znovu na mňa a zrazu povedal: „Neboj sa, všetko bude v poriadku.“ A to z úst muža, ktorý nikdy nepovedal nič pozitívne. Gu bol ustarostený, neurotický mrzút. Ak ho bolela hlava, hneď si myslel, že má nádor na mozgu. Ak vyzeralo, že sprchne, okamžite predpovedal, že dážď zničí celú úrodu. To bol jeho spôsob, ako mať situáciu pod kontrolou, jeho celoživotná stratégia úspešného napredovania. Teraz, keď realita vyzerala omnoho zúfalejšie ako akékoľvek jeho fatalistické predpovede, nemal na výber: musel zareagovať celkom v rozpore so svojimi zvykmi. „Neboj sa, všetko bude v poriadku.“ Prvýkrát sa všetko skončilo tak, ako predpovedal. Rusi neprekročili rieku a dokonca sa nám aj podarilo zachrániť pacienta.

Roky som si z neho uťahoval a pripomínal som mu, čo sa muselo stať, aby poskytol maličký lúč svetla a nádeje a on mi vždy odvetil, že by to spravil znova, len ak by sa stalo niečo oveľa horšie. Teraz sme už boli starí a niečo oveľa horšie sa malo stať. Hneď po tom, ako sa ma spýtal, či som ozbrojený a ja som mu povedal „Nie, prečo by som mal byť?“, na chvíľu zmlkol. Som si istý, že nás počúvali aj iné uši. „Neboj sa,“ prehlásil, „všetko bude v poriadku.“ Vtedy som si uvedomil, že to, čo sa tu dialo, nebola ojedinelá záležitosť. Rýchlo som hovor ukončil a zavolať som dcére do Kantonu.

Jej manžel pracoval pre Čínske telekomunikácie a prinajmenšom jeden týždeň v mesiaci trávil v zahraničí. Povedal som, že by bolo dobré, ak by šla nabudúce s ním, aby zobrala so sebou

⁷ Ruské označenie jednotiek zvláštneho určenia sovietskych ozbrojených síl, pozn. prekl.

i vnučku a zostali tam tak dlho, ako sa len dá. Nemal som čas na vysvetľovanie, signál mi vypadol hneď, ako sa zjavil prvý vrtuľník. Posledná vec, ktorú som jej stihol povedať, bolo: „Neboj sa, všetko bude v poriadku.“

[Kuang Ťing-šua na príkaz ministerstva štátnej bezpečnosti zatkli a väznili bez formálneho obvinenia. Keď sa mu podarilo ujsť, nákaza sa už dávno rozšírila za čínske hranice.]

LHASA, TIBETSKÁ ĽUDOVÁ REPUBLIKA

[Najľudnatejšie mesto sveta sa ešte stále zotavuje z minulotýždňových volieb. Sociálni demokrati jasne porazili Lámaistickú stranu a z ulíc sa ozývajú výkriky veselíacich sa občanov. S Nuryom Televaldim som sa stretol v preplnenej kaviarni. Museli sme kričať, aby sme prehlušili euforický hluk.]

Pred tým, ako to prepuklo, nebolo prevádzanie cez hranice veľmi populárne. Vybavenie pasu, falošné turistické autobusy, kontakty a ochrana na druhej strane stáli mnoho peňazí. Existovali len dve lukratívne trasy – do Thajska alebo Barmy. Z Kašgaru, kde som kedysi žil, sa dalo prejsť len do bývalých sovietskych republík. Tam nik netúžil ísť a preto som bol pôvodne vlastne *še-tu*⁸. Privážal som surové ópium, nebrúsené diamanty, dievčatá, chlapcov, všetko, čo bolo v tých primitívnych akože-štátoch cenné. Vypuknutie nákazy to všetko zmenilo. Zrazu nás zahŕňali ponukami a neboli medzi nimi len nezamestnaní robotníci. Naše služby chceli využiť aj – ako by ste to povedali vy – príslušníci vyššej vrstvy. Stretol som sa s odborníkmi z miest, súkromnými farmármi, dokonca i s nižšími vládnymi činiteľmi. Boli to ľudia, ktorí mali čo stratiť. Nezáležalo im na tom, kam pôjdu, chceli jednoducho vypaďnúť.

⁸ *Še-tu*: hadia hlava, pašerák *renše* – ilegálnych imigrantov alebo Hadočlovek, ktorý pašoval utečencov.

Vedeli ste, prečo utekajú?

Všeličo sa pováralo. Prepuklo to dokonca i niekde v Kašgare. Vláda to veľmi rýchlo ututlala. Ale my sme sa to dovätípili, vedeli sme, že niečo nie je v poriadku.

Snazila sa vás vláda zastaviť?

Oficiálne áno. Zvýšili sa tresty za prevádzanie, posilnili sa hraničné hliadky. Dokonca zopár *še-tu* aj verejne popravili ako odstrašujúci príklad. Ak ste nepoznali pravdu, ak ste ju nepoznali z môjho uhla pohľadu, potom by ste si mohli myslieť, že to účinkuje.

Vravíte teda, že to nebolo efektívne?

Vravím, že som pomohol mnohým ľuďom k bohatstvu: pohraničným hliadkam, byrokratom, polícii, dokonca i starostovi. To bolo v starých dobrých časoch, keď najlepším spôsobom, ako si uctiť pamiatku predsedu Maa, bolo pozeráť sa na jeho tvár na toľkých stojüanovkách, ako len bolo možné.

Boli ste teda úspešný.

Kašgar bolo rýchlo sa rozvíjajúce mesto. Myslím si, že cezeň prešlo asi tak 90 percent na západ smerujúcich pozemných prevádzáčov s „klientmi“. Zvyšok sa rozhodol pre letecký presun.

Letecký?

Nestávalo sa to bežne. Skúšal som do toho fušovať, zopár nákladných lietadiel sem-tam do Kazachstanu alebo Ruska. Krátkodobé bokovky. Nebolo to ako na východe, v Kuang-tungu alebo Ťiang-su, odkiaľ odlietali každý týždeň tisícky ľudí.

Mohli by ste mi o tom porozprávať viac?

Letecké prevádzanie sa stalo vo východných provinciách veľkým biznisom. Robili pre bohatých klientov, ktorí si mohli dovoliť dopredu zaplatiť za zájazdy a prvotriedne turistické víza. Mohli vystúpiť z lietadla v Londýne alebo Ríme, dokonca i v San Franciscu. Tam sa ubytovali v hoteli a pri obhliadke mesta sa jednoducho vyparili. Tam šlo o veľké prachy. Vždy som chcel preniknúť do týchto transportov lietadlom.

A čo infekcia? Nebolo to riskantné, nebáli sa, že na to prídu?

To až neskôr, po lete číslo 575. Najprv cestovalo týmito letmi len zopár infikovaných. A ak aj nastúpili na palubu, boli vo veľmi skorom štádiu. Leteckí *še-tu* boli veľmi opatrní. Ak ste vykazovali nejaké príznaky pokročilej infekcie, nedovolili vám, aby ste nastúpili. Chráni-

li si svoj biznis. Ak sa vám nepodarilo oblbnuť *še-tu*, určite by ste neoklamali zahraničných imigračných úradníkov – to bolo také pravidlo. Museli ste vyzeráť a správať sa absolútne zdravo, ale i tak to boli vždy preteky s časom. Pred letom 575 som počul príbeh o manželskom páre – on bol úspešným podnikateľom. Bol pohryzený. Nebolo to nič vážne, viete, taký ten „pomalý nástup“, keď sa postupne strácajú všetky veľké krvné cievy. Som si istý, že si mysleli, že na Západe ho budú vedieť vyliečiť. Veľa infikovaných si to myslelo. Podľa všetkého práve prišli do svojej hotelovej izby v Paríži, keď začal muž kolabovať. Manželka sa pokúšala zavolať lekára, on jej to však zakázal. Báł sa, že by ich poslali naspäť. Namiesto toho jej prikázal, aby odišla skôr, ako upadne do kómy. Počul som, že to spravila a po dvoch dňoch revania a búchania, ktoré sa ozývalo z izby, sa hotelový personál konečne rozhodol ignorovať visačku NEVYRUŠUJTE a vylomil dvere. Nie som si istý, že to v Paríži vypuklo práve takto, ale dávalo by to zmysel.

Povedali ste, že nezavolali lekára, pretože sa báli, že ich pošlú naspäť, ale veď sa predsa pokúšali nájsť na Západe liek?

Vy asi nechápete srdce utečenca, všakže? Tí ľudia sú zúfalí. Boli v pasci, na jednej strane bola ich infekcia a na druhej ich vlastná vláda, ktorá ich chcela zhromaždiť a „liečiť“. Ak by ste mali niekoho, koho ľúbite, príslušníka rodiny, dieťa, ktoré je nakazené a mysleli by ste si, že existuje čo i len zrnko nádeje v inej krajine, nespravili by ste všetko, čo je vo vašich silách, aby ste sa tam dostali? Nechceli by ste uveriť tomu, že ešte možno dúfať?

Povedali ste, že manželka toho muža i s tým druhým renše zmizli.

Vždy to tak bolo, dokonca i pred vypuknutím nákazy. Nieкто ide za rodinou, iný za priateľmi. Tí chudobnejší si museli odpracovať ich *bao*⁹ u miestnej čínskej mafie. Väčšina z nich sa jednoducho rozplynula v podsvetí hostiteľskej krajiny.

Myslíte tým oblasti s vysokou koncentráciou chudobných?

Pre mňa, za mňa, ak ich tak chcete nazývať. Kde nájdete lepšie úkryt ako medzi ľuďmi, ktorých všetci prehliadajú? Ako inak chcete vysvetliť, že nákaza najprv vypukla v getách prvého sveta?

Hovorí sa, že mnohí še-tu propagovali mýtus o zázračnom lieku v iných krajinách.

Niektorí.

⁹ Dlh, ktorý si museli mnohí utečenci odpracovať, aby zaplatili za svoj exodus.

A vy?

[Ticho.]

Nie.

[Zase ticho.]

Ako zmenil let číslo 575 prevádzanie lietadlami?

Sprísnili sa podmienky, ale len v určitých krajinách. Še-tu boli opatrní, ale i vynaliezaví. Vravievali, že „dom každého boháča má i vchod pre sluhov“.

Čo to znamená?

V západnej Európe sprísnilo bezpečnostné opatrenia, nuž sa chodilo cez východnú Európu. Ak vás nepustili do Spojených štátov, bolo to treba skúsiť cez Mexiko. Iste, bohaté biele krajiny sa cítili bezpečnejšie, hoci ohniská nákazy už existovali aj na ich území. Nevieť presne, ako to robili. Vrazil som vám, že som sa zamieroval len na prevádzanie po pevnine a mojimi cieľovými krajinami boli štáty v strednej Ázii.

Bolo to tam jednoduchšie?

Doslova nás prosili, aby sme s nimi robili biznis. V tých ekonomických bol veľký bordel, ich úradníci boli takí zaostalí a skorumpovaní, že nám dokonca pomáhali s papierovačkami a my sme im vyplácali percentá z nášho zisku. Dokonca existovali i še-tu, alebo ako ich nazývali v tej ich barbarskej hatlanine, ktorí s nami spolupracovali a pomáhali nám prepraviť *renše* cez bývalé sovietske republiky do Indie alebo Ruska, či dokonca Iránu, hoci som sa ich nikdy nepýtal a ani som nechcel vedieť, kam tých *renše* vozia. Môj džob sa končil na hranici. Nechal som im opečiatkovať doklady, označiť vozy, zaplatil som hliadke a zobral som si svoj podiel.

Videli ste mnohých infikovaných?

Spočiatku nie. Nákaza ich položila prirýchlo. Nebolo to, ako keď prevádzate ľudí lietadlom. Trvalo týždne, kým ste sa dostali do Kašgaru, a dokonca i keď u niekoho postupovala infekcia pomaly, nikdy to netrvalo dlhšie ako niekoľko dní. Infikovaní klienti zvyčajne odpadli po ceste, kde ich zbierala miestna polícia. Neskôr, keď sa zamorenie znásobilo a polícia už nezvládala nápor infikovaných, vídaval som mnohých na mojej trase.

Boli nebezpeční?

Zriedkakedy. Ich rodiny ich zvyčajne zviazali a zapchali im ústa. Vídavali sme len nejaký pohyb na zadných sedadlách, mrvenie sa pod vrstvami oblečenia alebo diek. Počuli sme búchanie vychádzajúce z batožinového priestoru auta, alebo neskôr, z prepraviek s vyrezanými dierami na dýchanie, ktoré ľudia vozili vzadu v dodávkach. Diery, aby mohli dýchať... vôbec nevedeli, čo sa deje s ich milovanými.

A vy ste to vedeli?

Vtedy už áno. Vedel som však, že ak by som sa im to skúsil vysvetliť, bolo by to beznádejné. Zobral som si od nich peniaze a poslal som ich na cestu. Mal som šťastie. Nikdy som sa nemusel potýkať s problémami, aké mali pašeráci na mori.

To bolo zložitejšie?

A nebezpečnejšie. Moji spoločníci z pobrežných provincií museli kalkulovať s možnosťou, že infikovaný sa vyslobodí z pút a nakazí celú posádku.

Čo robili?

Počul som o viacerých „riešeníach“. Niekedy lode priplávali k opustenému pobrežiu – nezáležalo na tom, či to bola cieľová krajina, alebo nie, mohlo to byť hocijaké pobrežie – a „vyložili náklad“ infikovaných *renše* na pláž. Počul som, že niektorí kapitáni si namiesto pobrežia pomohli otvoreným morom a jednoducho hodili zvlíjajúcich sa nakazených cez palubu. To by vysvetlilo, prečo na začiatku bez stopy mizli plavci a potápači, alebo prečo ľudia zrazu začali rozprávať o prípadoch, keď nakazení vyšli z vln na pláž. Aspoňže takéto prípady som nemusel riešiť.

Stalo sa mi však niečo podobné. Vtedy som si povedal, že je na čase prestať. Bol to taký starý nákladiak, taká obúchaná kraksňa. Ozývalo sa z neho zavýjanie. Do hliníkového plechu udieralo množstvo pästí. Dokonca sa pod ich údermi aj kolísal. V kabíne sedel veľmi bohatý investičný bankár zo Si-anu. Slušne zarobil na odkúpení amerických dlhov z kreditných kariet. Mal dostatok peňazí na to, aby zaplatil za celú svoju širokú rodinu. Oblek od Armaniho, v ktorom bol oblečený, bol pokrčený a roztrhaný. Tvár mal doškriabanú a oči mu horúčkovo svietili a zo dňa na deň v nich bolo viac ohňa. Šoférove oči vyzerali úplne inak, rovnako ako moje. Oba ja sme mali napísané na tvári, že takýto risk sa nedá vyvážiť ani